

TRES RONDALLES EIVISSENQUES

(contades de mestre Joan d'es Pa a Mn. Antoni M.ª Alcover)

1. Es fameliar

Es Fadrí de Sau tenia un Fameliar dins un canonet, i, en obrir-li, es Fameliar s'escampava i feia tot quant l'amo volia.

Se n'anà a Barcelona, a un forn de la Portaferrissa, que hi havia un paler i deu fadrins, i s'oferí a fer-hi tota sa feina ell tot sol. L'amo d'es forn se desfà d'es altres fadrins i pren es Fadrí de Sau, compromès a fer-la tot sol.

Vengué es primer vespre, i a les dotze de la nit se treu aquell canonet de canya que duia p'es coll, l'obri, es Fameliar s'escampa per tot allò, i a l'acte tot se posa en moviment: cernen sa farina, la pasten, fan es pans i tota casta de pastissos, així com l'amo havia dit que els volia, calen foc a's forn, el posen a punta per enfor-nar-hi es pa, ses pastes-toven, enfornen, tot cou; i l'en-demà, sol sortint, pans i pastissos tot llest!

L'amo estava amb es cabeis drets, que no se'n podia avenir.

L'endemà vespre es Fadrí de Sau torna fer lo mateix amb es Fameliar.

L'amo s'amaga, vetla qui vetla es Fadrí de Sau, i el veu a les dotze de la nit que se treu es canonet de canya, el destapa, i en surt com una fumassa, i comencen a fer-se totes ses feines d'es forn. Es Fadrí de Sau seia i fumava. Al punt tot estigué llest.

A l'amo, allò no li agradà. Paga es Fadrí de Sau, i no el volgué més dins ca seua.

Així ho contava sa iaia Felicona.

2. Sa nit de Santa Esperança

Es sa nit més poruga de l'any. La gent no va pel món en no ser per una necessitat extrema.

Una vegada hi va haver es compà Jaume d'Aubar-queta —un d'es Pla de Vila— que acabà es pa, i ne-
32 (204)

cessitant farina, féu garbellar dos sacs de blat (dues quar-teres cada sac), els carrega dalt ses mules, i cap an es molins d'aigua de Santa Eulària!

Arriba a's molí, toca, li obrin, buida es sacs dins sa tremuja; molt de poder d'aigua que baixava, i al punt estigué molt. Carrega altra volta ses mules, i se'n va.

Quan és a sa creu d'En Ribes, devora sa vila de Santa Eulària, se fa un tremolí, ses branques d'un garro-ver s'esgronsen, una mula fa una porugada, i es sac que duia, cau. Aquell home, tot apurat, prova de posar es sac de farina dalt sa mula, però no fou capaç. Amb això sent remor en es Puig de sa Creu, ferma ses mules en es garrover i pega puig amunt cap allà on sentia sa li agafa tal esglai, que arriba a ca seua mig mort, i dins tres o quatre dies ho fonc del tot, i l'enterraren.

Ara: si això és mentida, blat i farina; i si és veri-tat, farina i blat. I s'ha acabat!

remor. Arriba dalt i hi afina una casa; hi entra; la veu plena de gent que feia una xacota: que ballaven, sonaven (tambor, flaüta i castanyoles) i cantaven. Mira, i veu una partida de gent coneguda, però no anà a pensar que tots aquells ja eren morts.

Diuen que, a l'altre món, es compares se coneixen molt. Se fixa amb un: es compà Zidoru. L'acomet, aquell li contesta molt afable, i es d'es Pla de Vila li conta que en ço d'En Xicu Coix li ha caigut un sac. El convida per ajudar-lo a carregar es sac; aquell diu que sí, i cap an es garrover de can Xicu Coix! Hi arriben; es d'es Pla de Vila s'aferra an es sac, pregant an es compà Zidru que fes lo mateix. Aquest, però, no feia gens de força. Aquell li diu:

—Compà Zidru, faceu força, si voleu!

I aquell diu:

—Ah, compà Jaume! Faceu-ne vós, de força: que vós teniu l'ossa, i io la tenc a la fossa!

Llavò En Jaume d'Aubarqueta se recordà de que compà Zidru feia molts d'anys que era mort. I se posà a tremolar. Així com pogué, carrega es sac, ajudant-li compà Zidru, i aquest li posa sa mà dalt s'espatla i li diu:

—Anau-vu'n, i no vos gireu endarrera. En tots es anys que vos queden de vida, no torneu sortir tal nit com aquesta!

Compà Jaume parteix. Se gira endarrera, i veu s'esquena d'es compà Zidru, que només eren es ossos. Aquí

3. Es iai Prats

Un homenet que feia per ell tot sol. Era de Sant Carlos. Cada trec-a-trec agafava dues sulseres, una amb cada mà, i cap a Mallorca! Es vesins, mal de ventre de lo que hi faria! Fins que dos, d'amagat d'ell, el seguiren a Mallorca.

Ses sulseres, es iai les omplia d'una terra que treia de sa cova de s'Argentera. Fermava un cap d'es braçol a s'entrada de sa cova, i s'hi ficava, descabellant es braçol; quan aquest s'acabava, trobava aquella terra.

Arriben a Ciutat; desembarquen, i es iai parteix amb ses sulseres, i aquells darrera ell. Arriba a s'Argenteria, entra a una casa; i aquells, escolta que escolta, d'amagat. En aquella casa fan una gran escomesa; i es de la casa li diuen que només li poden pagar aquella terra a sis duros s'unça.

Aquells prengueren sa seua, i se'n van.

—Ara sabem quin guinneu tenia, aquet home, a Mallorca!

Aquí veren sa gran riquesa que es iai Prats tendria.

D'es cap de temps, es iai Prats torna a sa cova; posa es braçol, s'hi fica, sa cordellina se romp, i roman a les fosques, sense poder sortir. Veu una creca —un clivell—, i promet que, si poria sortir-ne, no ho diria a ningú. Pogué sortir, a força de forces, i no hi tornà entrar mai més. Bé li demanaven que els digués com ho feia per entrar-hi i per replegar aquella terra; no ho volgué dir mai. I se n'anà a l'altre món amb aquest secret. I ni es de Sant Carlos ni cap altre han pogut aprofitar es tresor de dins aquella cova.

ANTONI M.ª ALCOVER

(Il·lustració de Josep Martí)

Unes pàgines en català al

"DIARIO DE IBIZA"

Des del diumenge 28 de juliol, amb una periodicitat setmanal, apareixen en el DIARIO DE IBIZA les pàgines que, sota el títol DE PINTE EN AMPLE promou l'Institut d'Estudis Eivissencs acceptant la invitació que li va fer el director del diari. L'objecte primordial d'aquestes pàgines, que volen estar obertes a tota classe de col·laboracions en la nostra llengua, i de manera especial a aquelles que d'una forma o altra estiguin vinculades amb la nostra realitat, és de fer-ne un mitjà normalitzat de comunicació, en què la llengua no quedi relegada només a la pura poesia, al pur folklore o a la pura ciència. En un petit editorial que obria l'aparició d'aquesta secció dominical DE PINTE EN AMPLE, es deia: *Esperam les vostres col·laboracions de tota mena: cartes, suggeriments, crítiques, articles, peticions, cançons pageses, refranys, endevinetes, etc. Les pàgines són vostres. Ajudau-nos a donar una resposta decidida a qualsevol qüestió que se'ns plantegi, com a persones i com a eivissencs.*

No sabem exactament quina repercussió hauran tingut aquestes pàgines DE PINTE EN AMPLE. Per saber-ho hauríem de fer una enquesta, i ara encara no pareix el moment adequat, ja que les pàgines són jòvens. No obstant això, hem observat irritacions, objeccions, suggeriments, congratulacions i altres actituds en alguns lectors del diari. Sent que la nostra consciència cultural és tan precària, i se'ns ha allunyat, a més, durant molts anys de tot camí que ens poguéssim aportar una mica de llum, no serien d'estranyar certes reticències per part d'alguns sectors, motivades més per ignorància que per altra cosa.

Tot i tenint la satisfacció d'haver fet realitat —i continuar-hi—, aquests papers dominicals, lamentam profundament que un dia determinat, per incompatibilitats del propi DIARIO DE IBIZA —sobretot qüestió d'espai—, allò que venien sent dues pàgines senceres, amb grans possibilitats, quant a varietat de temes i d'il·lustració gràfica, hagi quedat limitat a la meitat, clarament insuficient per al que es pretenia.

J. J.

(205) 33